Development Strategies in Medical Education

Summer 2023. Vol 10. Issue 2

Research Paper

Implementation of an Institutional Accreditation Program at Medical Universities and Faculties in the Sixth Macro-region of Iran in 2019

*Alireza Abdanipour[1], Farhad Ramezani-Badr[2], Ali Norouzi[3], Mehdi Ghaemi[4]

1. Department of Anatomy, School of Medicine, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran.
2. Department of Critical Care Nursing, School of Nursing and Midwifery, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran.
3. Medical Education Development Center, Zanjan University of Medical Science, Zanjan, Iran.
4. Department of Anesthesiology, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran.

Use your device to scan and read the article online

Citation Abdanipour A, Ramezani-Badr F, Norouzi A, Ghaemi M. [Implementation of an Institutional Accreditation Program at Medical Universities and Faculties in the Sixth Macro-region of Iran in 2019 (Persian)]. Development Strategies in Medical Education. 2023; 10(2):114-127. https://doi.org/10.32598/DSME.10.2.519.1

https://doi.org/10.32598/DSME.10.2.519.1

Article Info:

Received: 22 Feb 2023

Accepted: 15 May 2023

Available Online: 01 July 2023

Key words:
Accreditation,
Self-assessment,
External evaluation

ABSTRACT

Background In most developed countries, accreditation programs are implemented based on standards to evaluate and improve medical education. This study aims to evaluate the quality and quantity of the educational system in universities and faculties located in the sixth macro-region of Iran to improve the existing conditions according to society's expectations of higher education.

Methods In this study , by convergent-parallel approach, the effects of institutional accreditation in universities and faculties in the sixth macro-region were examined in 2019 based on the national accreditation project including 66 standards and 351 indicators in 8 areas. A field visit to educational-research facilities and a documentation study were conducted based on the eight areas. After collecting and reviewing the data, the accreditation results were presented.

Results Considering the educational-research facilities as well as the achievement of necessary and preferred standards, we saw a significant growth in medical universities and faculties in the region.

Conclusion Medical universities and faculties in the sixth macro-region should provide the necessary infrastructure to reach the optimal level in all necessary standards and improve the quality of medical education. In addition, familiarizing all university staff with the accreditation standards can help improve the quality of services.

* *Corresponding Author:*
Alireza Abdanipour, PhD.
Address: Department of Anatomy, School of Medicine, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran.
Tel: +98 (912) 5467309
E-mail: abdanipour@zumz.ac.ir

Copyright © 2024 The Author(s);
This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC-By-NC: https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.en), which permits use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes.

[Downloaded from dsme.hums.ac.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.32598/DSME.10.2.519.1]

Extended Abstract

Introduction

In most developed countries, accreditation programs are implemented to evaluate and improve medical education. Paying special attention to maintaining the quality of education and research in medical universities is considered one of the main concerns of the Iranian Ministry of Health and Medical Education. One of the most important benefits of accreditation is improving the quality of learning by guaranteeing the quality of the course under assessment. Accreditation is a process by which official accrediting authorities evaluate institutions using a set of criteria and standards through established procedures to ensure the quality of the education and research. This study aims to evaluate the quality and quantity of the existing education system in the universities and colleges located in the 6th macro-region of the country (Zanjan, Alborz, Qom, Qazvin, Arak, Khomein, Saveh) to improve the existing conditions according to society's expectations of higher education.

Methods

This project was carried out by conducting an external evaluation and qualitative analysis. With the convergent-parallel approach, the effects of institutional accreditation in medical universities and faculties in the 6th macro-region of the country were examined based on the national accreditation project including 66 standards and 351 indicators in 8 areas (mission and goals, management, resources and facilities, staff training, faculty, student services, research, student education). A field visit to educational-research facilities and a documentation study were conducted based on the eight areas. After collecting and reviewing the data, the accreditation results were presented.

Results

The accreditation process for preparing self-evaluation reports and preparation for external evaluation lasted for one year. The performed accreditation program was similar to the accreditation done by external evaluators and conformed to the national standards. Considering the educational-research facilities as well as the achievement of necessary and preferred standards, we saw a significant growth in medical universities and faculties in the entire region. The strengths and weaknesses of universities and faculties were presented to advance the educational and research goals within the framework of the national accreditation program.

Conclusion

In this study, we tried to take positive steps by implementing an accreditation program to increase the quality of medical education. The results showed that the medical universities and faculties in the 6th macro-region of the country have taken effective steps to improve the existing conditions and reach the desired standards. The implementation of accreditation program in the entire region helped to identify the strengths and weaknesses of the education programs of medical universities. To reach the ideal level in all necessary standards (mandatory and preferred standards) and improve the quality of medical education, the medical universities and faculties in the 6th macro-region of the country should provide the necessary research and educational infrastructure, including equipment and educational spaces. It is necessary for all university personnel to become familiar with accreditation standards. For this purpose, periodic workshops seem to be necessary. Also, the medical universities in the region should take more effective steps to reach the optimal level of the ministerial standards.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

This study has ethical approval from Zanjan University of Medical Sciences (Code: IR.ZUMS.REC.1398.218).

Funding

This study is a part of larger research project, funded by Zanjan University of Medical Sciences.

Authors' contributions

Conceptualization, design, and project management: Alireza Abdanipour; design, and project management: Farhad Ramezani Badr; Statistical analysis: Ali Nowrozi; Counseling: Mehdi Ghaemi.

Conflicts of interest

The authors declare no conflict of interest.

Acknowledgments

The authors would like to express their gratitude to all managers and experts from medical universities and faculties in the sixth macro-region for their cooperation in this project.

[Downloaded from dsme.hums.ac.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.32598/DSME.10.2.519.1]

This Page Intentionally Left Blank

[Downloaded from dsme.hums.ac.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.32598/DSME.10.2.519.1]

مقاله پژوهشی

اجرای اعتباربخشی مؤسسه‌ای در دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم‌پزشکی ششمین کلان منطقه آمایشی کشور ایران در سال ۱۳۹۸

علیرضا عبدانی‌پور[۱]، فرهاد رمضانی بدر[۲]، علی نوروزی[۳]، مهدی قائمی[۴]

۱. گروه آناتومی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، زنجان، ایران.

۲. گروه پرستاری ویژه و اورژانس، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، زنجان، ایران.

۳. مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، زنجان، ایران.

۴. گروه بیهوشی، دانشکده پزشکی، مرکز آموزشی درمانی آیت الله موسوی، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، زنجان، ایران.

Use your device to scan and read the article online

Citation Abdanipour A, Ramezani-Badr F, Norouzi A, Ghaemi M. [Implementation of an Institutional Accreditation Program at Medical Universities and Faculties in the Sixth Macro-region of Iran in 2019 (Persian)]. Development Strategies in Medical Education. 2023; 10(2):114-127. https://doi.org/10.32598/DSME.10.2.519.1

https://doi.org/10.32598/DSME.10.2.519.1

اطلاعات مقاله:

تاریخ دریافت: ۰۳ اسفند ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش: ۲۵ اردیبهشت ۱۴۰۲

تاریخ انتشار: ۱۰ تیر ۱۴۰۲

چکیده

مقدمه در بیشتر کشورهای توسعه‌یافته برنامه‌های اعتباربخشی مبتنی بر استانداردها به‌منظور ارزیابی و تعالی آموزش علوم پزشکی اجرا می‌شود. هدف از این مطالعه ارزیابی کیفی و کمی سیستم آموزشی موجود در دانشگاه‌ها و دانشکده‌های ششمین کلان منطقه آمایشی کشور به‌منظور بهبود شرایط موجود و ارتقای کیفیت متناسب با انتظارات جامعه از آموزش عالی بود.

روش‌ها در این مطالعه با روش طرح موازی هم‌گرا تأثیرات وجود اعتباربخشی مؤسسه‌ای در دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم‌پزشکی ششمین کلان منطقه آمایشی کشور براساس پروژه ملی اعتباربخشی وزارتی شامل ۶۶ استاندارد و ۳۵۱ شاخص در ۸ حوزه ارزشیابی مورد بررسی قرار گرفت. در این مطالعه بازدید میدانی از امکانات آموزشی‌پژوهشی و بررسی مستندات در هر ۸ حوزه ارزشیابی انجام و بعد از جمع‌آوری و بررسی داده‌ها، نتیجه اعتباربخشی اعلام شد.

یافته‌ها باتوجه‌به زیرساخت‌های پژوهشی‌آموزشی و همچنین دستیابی به استانداردهای ضروری و ترجیحی، رشد قابل‌توجهی در دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم‌پزشکی در کلان منطقه مشاهده شد.

نتیجه‌گیری دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم‌پزشکی کلان منطقه ۶ آمایشی کشور، برای رسیدن به حد مطلوب در تمام استانداردهای لازم و بهبود کیفیت آموزشی و پژوهشی رشته‌های پزشکی باید زیرساخت‌های لازم را فراهم کنند. همچنین آشناسازی تمام کارکنان دانشگاه با برنامه اعتباربخشی به‌عنوان یکی از معتبرترین روش‌های ارتقای کیفیت ارزشیابی محسوب می‌شود.

کلیدواژه‌ها:

اعتباربخشی، خود ارزیابی، ارزیابی بیرونی، استانداردهای اعتباربخشی

* نویسنده مسئول:

دکتر علیرضا عبدانی‌پور

نشانی: زنجان، دانشگاه علوم پزشکی زنجان،دانشکده پرستاری و مامایی،گروه آناتومی.

تلفن: ۰۹ ۵۴۶۷۳۰۹ (۹۱۲) ۹۸+

پست الکترونیکی: abdanipour@zums.ac.ir

Copyright © 2024 The Author(s);

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC-By-NC: https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.en), which permits use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes.

[Downloaded from dsme.hums.ac.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.32598/DSME.10.2.519.1]

مقدمه

در سال‌های اخیر توجه ویژه به حفظ و ارتقای کیفیت آموزش و پژوهش در مؤسسات عالی آموزشی و ارائه خدمات سلامت از دغدغه‌های اصلی دانشگاه‌ها و وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی محسوب می‌شود. علاوه‌براین، برنامه پنجم توسعه کشور نیز به‌خوبی بیانگر توجه سیاست‌گذاران به اهمیت این مهم در ارتقای کیفیت آموزش عالی است. در چند سال اخیر، اقداماتی نیز در جهت استقرار ساختارهای اعتباربخشی در بخش‌هایی از آموزش پزشکی در دانشگاهای علوم‌پزشکی کشور در جریان بوده است، اما بدون شک تحقق صحیح این مهم جز با شناخت صحیح و جامع مفهوم اعتباربخشی، نقاط قوت و ضعف، مراحل استقرار ساختار متولی و مراحل انجام اعتباربخشی، میسر نخواهد بود.

یکی از مهم‌ترین مزایای اعتباربخشی، حصول اطمینان از دولت، جامعه، علم‌آموزان و مقامات اجرایی مؤسسات آموزشی درمورد کیفیت تحصیلات و کیفیت یادگیرندگان ازطریق تضمین کیفیت واحد تحت ارزیابی است. بااین‌حال باید توجه داشت ارزش اعتباربخشی محدود به تحقیقات و نظارت نیست، اما تجربیات سیستم‌های اعتباربخشی نشان می‌دهند فعالیت‌های چنین سیستم‌هایی باعث ایجاد و تقویت فرایندهای ارزیابی داخلی در مؤسسات آموزشی می‌شود [۱].

ارزیابی اصلی اعتبارسنجی با خود ارزیابی دانشگاه آغاز می‌شود. برای این منظور، دانشگاه می‌تواند از مدل‌ها و فرم‌های ارزیابی خود و یا از مدل‌ها و فرم‌های پیشنهادی مؤسسه‌ای معتبر استفاده کند. سپس مستندات خودارزیابی به سازمان اعتباربخشی ارسال می‌شوند. سازمان اعتباربخش مستندات و مدارک خودارزیابی را در تیم کارشناسی خود بررسی می‌کند و برای تأیید صحت محتوای آن مطابق با برنامه زمان‌بندی از پیش تعیین‌شده و توافق‌شده با دانشگاه، از دانشگاه بازدید و با کارکنان، دانشجویان، مدیران و اعضای هیئت‌علمی مصاحبه می‌کند. درنهایت با ارائه گزارشی از نتایج خودارزیابی و مشاهدات تیم ارزیابان برای اعطای امتیاز اعتباربخشی به دانشگاه تصمیم گرفته خواهد شد. در فاصله میان بازدید از دانشگاه تا اعلام نتیجه اعتباربخشی، فرصتی وجود دارد تا دانشگاه به رهنمودهای ارتقا، نقاط ضعف و کاستی‌هایی که از سوی سازمان اعتباربخش اعلام‌شده هرچه بیشتر توجه کند، آن‌ها را برطرف و مجدداً آمادگی خود را جهت بازدید مجدد ارزیابان اعلام کند.

توجه به این نکته ضروری است که اعتباربخشی فرایندی مداوم است و تمامی ابعاد دانشگاه را دربر می‌گیرد. اعتباربخشی فرایندی است که توسط آن مقامات رسمی اعتباردهی، مؤسسات را با استفاده از مجموعه معیارها و استانداردها ازطریق رویه‌های تعیین‌شده برای اطمینان از کیفیت آموزشی و پژوهشی فارغ‌التحصیلان ارزیابی می‌کنند. در سطح جهانی، کشورها از اعتباربخشی و استانداردها به‌عنوان مکانیسم‌های قانونی برای اطمینان از کیفیت آموزش پزشکی و مراقبت‌های بهداشتی استفاده می‌کنند [۲، ۳]. به‌منظور تضمین و ارتقای مستمر کیفیت در دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم‌پزشکی، مجری طراحی و اجرای برنامه اعتباربخشی دانشگاه‌های علوم‌پزشکی کشور دبیرخانه شورای گسترش با همکاری دبیرخانه‌های حوزه آموزش و دانشگاه‌های علوم‌پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی کشور است. برنامه اعتباربخشی تحولی عظیم در مدیریت خدمات سلامت کشور است که پیوند مدیریت ارشد با ارائه خدمات مؤثر پزشکی را فراهم می‌کند و به‌عنوان یکی از معتبرترین مدل‌های ارزیابی مبتنی بر کیفیت و ایمنی، با برخورداری از مقبولیت جهانی روزافزون در بخش سلامت، هماهنگ با سایر اولویت‌های وزارت متبوع همچون حاکمیت بالینی، ایمنی بیمار و منشور حقوق بیمار، همگام با استانداردهای اعتباربخشی آموزشی و توجه به زیرساخت‌های پژوهشی به‌ویژه درزمینه رعایت ایمنی و حقوق بیمار و ارتقای کیفیت خدمات، راهی نو جهت کسب اطمینان از عملکرد مناسب سازمان‌های ارائه‌دهنده خدمات سلامت را فراسوی دست‌اندرکاران این حوزه قرار داده است.

الگوی اعتباربخشی بر مبنای ارزیابی درونی (خودارزیابی) و ارزیابی بیرونی انجام می‌شود. ارزیابی درونی در بررسی مؤسسه در قیاس با استانداردهای موجود است و درواقع نوعی خودسنجی است. آگاهی داشتن به کمیت و کیفیت آموزش‌وپژوهش درون‌مؤسسه‌ای به افزایش توان مؤسسه در گستره فعالیت‌های دانشگاهی منجر می‌شود. برای بهبود آموزش‌وپژوهش و گسترش و توسعه سازمانی و اصلاح کیفیت، ارزیابی مداوم درون‌مؤسسه‌ای از ملزومات است. همچنین دستیابی به آرمان‌ها و سند توسعه دانشگاهی از اهداف نخستین ارزیابی درونی است و مشارکت تمامی اعضا و نیروهای بالقوه واحد دانشگاهی برای دستیابی به این مهم ضروری به نظر می‌رسد [۴]. سیستم‌های آموزشی باید کاملاً منطبق بر استانداردهای ملی باشند. باتوجه‌به این مهم مؤسسات آموزش عالی در جهان موظف هستند فرایند تأیید صلاحیت را اتخاذ کنند. اگرچه فرایندهای اعتباربخشی از استراتژی‌ها و استانداردهای مختلفی استفاده می‌کنند، برخی از مضامین و اهداف برای همه مؤسسات مشترک است. هدف اصلی تأیید صلاحیت و بهبود کیفیت، تعدیل آموزش پزشکی با تغییر شرایط در سیستم ارائه خدمات درمانی، آماده‌سازی پزشکان برای نیازها و انتظارات جامعه است [۵].

در جمهوری اسلامی ایران اعتباربخشی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در پاسخ به نیاز سلامت جامعه، حرکت علمی به‌سوی توسعه استانداردهای بین‌المللی آموزش پزشکی و شناسایی پتانسیل‌های موجود در دانشگاه‌های علوم‌پزشکی طراحی شده است. حفظ و ارتقای کیفیت آموزش‌وپژوهش و ارائه خدمات همواره از دغدغه‌های اصلی دانشگاه‌ها و وزارت بهداشت درمان

[Downloaded from dsme.hums.ac.ir on 2026-11-23]
[DOI: 10.32598/DSME.10.2.519.1]

و آموزش پزشکی بوده است. به‌منظور کاهش اثر چالش‌های موجود و برنامه‌ریزی برای تحقق سیاست‌ها و راهبردهای کلان ملی در عرصه آموزش، بسته‌های تحول و نوآوری نظام آموزش عالی سلامت ایران تدوین شده است. این بسته‌ها عبارت‌اند از: آینده‌نگاری و مرجعیت علمی، حرکت به‌سوی دانشگاه‌های نسل سوم، آموزش پاسخگو و عدالت‌محور، بسته توسعه راهبردی، هدفمند و مأموریت‌گرای برنامه‌های آموزش عالی سلامت، بسته آمایش سرزمینی، مأموریت‌گرایی، تمرکززدایی و ارتقای توانمندی، بسته اعتلای اخلاق حرفه‌ای، بسته بین‌المللی‌سازی آموزش علوم‌پزشکی، بسته توسعه آموزش مجازی در علوم پزشکی، بسته اعتباربخشی مؤسسات و بیمارستان‌های آموزشی، بسته توسعه و ارتقای زیرساخت‌های آموزشی علوم پزشکی و برنامه پایش بسته‌های تحولی. در این راستا اعتباربخشی مؤسسه‌ای به‌منظور ارزشیابی کیفیت خدمات حیطه‌های مختلف اعم از آموزشی و خدماتی به کار گرفته می‌شود.

این مطالعه به‌منظور ارزشیابی نقاط ضعف و قوت دانشگاه‌ها و دانشکده‌های پزشکی کلان منطقه ۶ آمایشی کشور (زنجان، البرز، قم، قزوین، اراک، خمین و ساوه) باتوجه‌به استانداردهای مصوب اعتباربخشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی کشور، در راستای بهبود نقاط ضعف در زیرساختارهای مرتبط با کیفیت آموزش و پژوهش تدوین شده است.

مواد و روش‌ها

پروژه اعتباربخشی مؤسسه‌ای در دانشگاه‌های علوم‌پزشکی کلان منطقه ۶ آمایشی کشور (زنجان، اراک، قزوین، البرز، قم و دانشکده‌های علوم‌پزشکی ساوه و خمین) بر مبنای روش دانش‌پژوهی و باتوجه‌به استانداردهای اعتبارسنجی مصوبه اولین جلسه کمیسیون ملی اعتباربخشی (۱۳۹۴/۱۱/۱۸) وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی جمهوری اسلامی ایران [۶] و با بررسی مستندات، تحت عنوان یک مینی‌پروژه از پروژه طرح تحول نظام سلامت انجام شده است. در این مطالعه طراحی و اجرای روش‌های نوین ارزشیابی مؤسسه‌ای باتوجه‌به بررسی مستندات در قالب ۸ حوزه (رسالت و اهداف، مدیریت، منابع وامکانات، آموزش کارکنان، هیئت‌علمی، خدمات دانشجویی، پژوهشی، آموزش دانشجویی) مشتمل بر ۶۶ استاندارد و ۳۵۳سنجه (۱۵۴ سنجه الزامی و ۱۹۹ سنجه ترجیحی) انجام شده است.

پژوهش انجام‌شده در حیطه اعتبارسنجی و اعتباربخشی دانشگاه‌های کلان منطقه ۶ آمایشی کشور در راستای طرح تحول نظام سلامت بوده است و نتایج حاصل از این مطالعه در اختیار سایر دانشگاه‌ها قرار خواهد گرفت. این پژوهش در جهت به کار بستن دانش برای حل مشکلات و معضلات آموزشی و رفع نیازهای موجود انجام شده است. در این مطالعه به‌منظور عینی شدن و شفاف‌سازی استانداردها و سنجه‌های اعتباربخشی جهت گروه‌های هدف، کتابچه راهنمای ارزیابی استانداردهای اعتباربخشی مؤسسه‌ای، تدوین شد. باتوجه‌به اینکه برخی از سنجه‌های اعتبارسنجی به‌منظور جمع‌آوری و تکمیل مستندات قدری دارای ابهام بودند، در این کتابچه سعی شد با برگزاری جلسات متعدد و همفکری در راستای شفاف‌سازی سنجه اقدام شود. بنابراین به‌منظور شفاف‌سازی و مستندسازی، برای هر استاندارد یک یا چندین زیرسنجه تعریف شد تا دربرگیرنده ارائه مستندات کافی در این خصوص باشد. همچنین درجه اهمیت سنجه، مستندات موردنیاز و روش اعتبارسنجی موردنیاز با این سنجه توضیح داده شده است.

در این پژوهش ابتدا مسئول و ارزیابان کلان منطقه ۶ آمایشی کشور ازطرف دبیر کلان منطقه ۶ آمایشی کشور مشخص شدند. در اقدام بعدی به‌منظور تکمیل سنجه‌های خودارزیابی در دانشگاه‌ها و دانشکده‌های کلان منطقه ۶، جلسه توجیهی و شفاف‌سازی استانداردها با مسئولین اعتباربخشی دانشگاه‌های کلان منطقه به‌صورت وبیناری برگزار شد و روش تکمیل فرم‌های خودارزیابی و استانداردهای اعتباربخشی برای آن‌ها شرح داده شد. به‌منظور اعتباربخشی از دانشکده‌ها و دانشگاه‌های کلان منطقه ۶، برنامه زمانی و برنامه تفصیلی بازدید تیم اعتباربخشی مؤسسه‌ای، برای دانشگاه‌های این منطقه ارسال شد.

یافته‌ها

تأییدیه اعتباربخشی مؤسسه‌ای وزارتی دانشگاه‌های کلان منطقه ۶ آمایشی کشور

نتیجه اعتباربخشی انجام‌شده کلان منطقه ۶ آمایشی کشور (دانشگاه‌های علوم‌پزشکی زنجان، اراک، قزوین، البرز، قم و دانشکده‌های علوم‌پزشکی ساوه و خمین) در سال ۱۳۹۶ توسط تیم ارزیابان وزارتی در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

نتیجه اعتباربخشی دانشگاه‌ها و دانشکده‌های کلان منطقه ۶ آمایشی (۱۳۹۸) توسط تیم ارزیابی دانشگاه علوم‌پزشکی زنجان

اعتباربخشی مؤسسه‌ای با ارزیابی ۸ حوزه (رسالت و اهداف، مدیریت، منابع و امکانات، آموزش کارکنان، هیئت‌علمی، خدمات دانشجویی، پژوهشی و آموزش دانشجو) انجام شد. تخصص، تعهد و تلاش‌های ارزنده مسئولین و همکاران در توسعه و ارتقای عملکرد آموزشی و پژوهشی دانشگاه‌ها و دانشکده‌های کلان منطقه ۶ آمایشی قابل‌تقدیر و بدون شک زمینه‌ساز دستیابی و تحقق آرمان‌های از پیش تعیین‌شده در حیطه علوم‌پزشکی کشور است. جلسه با دانشجویان، بازدید میدانی، بررسی مستندات

[Downloaded from dsme.hums.ac.ir on 2026-11-23]
[DOI: 10.32598/DSME.10.2.519.1]

جدول ۱. چکیده ارزیابی بیرونی (وزارتی در سال ۶۹۳۱) دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم‌پزشکی کلان منطقه ۶ آمایشی کشور

دانشگاه/دانشکده علوم‌پزشکی	رأی اعتباربخشی بیرونی بر مبنای مستندات و بازدید میدانی ارزیابان وزارتی
زنجان	۲ ساله به‌صورت مشروط
قزوین	۲ ساله به‌صورت مشروط
قم	۱ ساله مشروط به ارزیابی مجدد
البرز	۲ ساله به‌صورت مشروط
اراک	۲ ساله به‌صورت مشروط
ساوه	۱ ساله مشروط
خمین	۱ ساله مشروط

آموزشی و پژوهشی و صفحه اصلی[1] سایت دانشگاه از موارد مورداستفاده در ارزیابی دانشگاه‌ها و دانشکده‌های کلان منطقه ۶ آمایشی بود. ذکر نقاط ضعف و قوت صرفاً برای پیش‌برد اهداف آموزشی و پژوهشی در چارچوب سنجه‌های اعتباربخشی وزارتی است.

همچنین برای تعیین میزان انطباق در هر سنجه علاوه‌بر بازدید میدانی و بررسی سنجه‌ها، از ارزیابی درون‌مؤسسه‌ای انجام‌شده توسط دانشگاه‌ها و دانشکده‌های کلان منطقه ۶ آمایشی استفاده شده است. نگرش ارزیابان درون‌مؤسسه‌ای انتقادی نبوده است، بلکه با دیدگاه مثبت موارد ضعف و قوت دانشکده بررسی شده است تا در ارزیابی‌های وزارتی با چالش مواجه نشویم. نتیجه اعتباربخشی دانشگاه‌ها و دانشکده‌های کلان منطقه ۶ آمایشی کشور در سال ۱۳۹۸ در جدول شماره ۲ ارائه شده است.

بحث

مطابق با نتایج به‌دست‌آمده از بررسی مستندات و بازدید میدانی، رشد قابل‌توجهی در دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم‌پزشکی کلان منطقه ۶ آمایشی کشور در دستیابی به استاندارد اعتباربخشی در حیطه میدانی و بررسی مستندات اتفاق افتاده است. بررسی مستندات و شواهد در این مطالعه نشان می‌دهد دانشگاه‌های کلان منطقه ۶ آمایشی کشور در راستای بهبود شرایط موجود و رسیدن به استانداردهای مطلوب گام‌های مؤثری را برداشته‌اند. علاوه‌براین اجرای اعتباربخشی در کلان منطقه به شناسایی نقاط قوت و ضعف برنامه‌های آموزش علوم‌پزشکی کمک کرد. اعتباربخشی مؤسسه روشی برای اجرای برنامه‌های توسعه آموزش پزشکی و نوآوری است [۷].

هدف از این مطالعه ارزیابی و گزارش درمورد کیفیت زیرساخت‌های موجود، ارزیابی نقاط ضعف و قوت سیستم آموزشی موجود، بهبود و حفظ این کیفیت در ابعاد مختلف متناسب با انتظارات جامعه از آموزش عالی در دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم‌پزشکی کلان منطقه ۶ آمایشی کشور بود. روند اعتبارسنجی برای تهیه گزارش‌های خودارزیابی و آمادگی برای ارزیابی خارجی به مدت ۱ سال به طول انجامید. اعتباربخشی انجام‌شده از هر لحاظ مشابه اعتبارسنجی ارزیابان بیرونی و منطبق بر استانداردهای وزارتی بود. در این فرایند تغییرات مهمی در روندهای آموزشی و مدیریت و اجرای برنامه درسی وجود دارد. اعتباربخشی ازجمله طرح‌های تضمین کیفیت و تعالی آموزش در زمینه‌های علوم‌پزشکی در اکثر کشورهای پیشرفته محسوب می‌شود [۴]. زمانی که یک واحد آموزشی به‌صورت متناوب موردتأیید ساختارهای اعتباربخشی قرار گیرد، عموم جامعه می‌توانند به خروجی‌های آن بیش از پیش اطمینان کنند. نگرانی درخصوص توانمندی فارغ‌التحصیلان رشته‌های پزشکی از موضوعات مهمی است که نقش اعتباربخشی مؤسسه‌ای را در بهبود این مهم پر رنگ‌تر می‌کند. به این دلیل که اعتباربخشی مؤسسه‌ای می‌تواند روند مطمئنی برای افزایش توانمندی‌های علمی و عملی فارغ‌التحصلان باشد [۸].

در آغاز قرن بیستم، یک سیستم اعتباربخشی داوطلبانه خصوصی، به ارتقا و بهبود کیفیت در تحصیلات پزشکی آمریکا منجر شد. از آن زمان برنامه‌های اعتباربخشی برای افزایش کیفیت در زمینه‌های مختلف استفاده شده است [۲]. همان‌طور که توسط شورای اعتباربخشی آموزش عالی[2] در ایالات متحده تعریف شده است، اعتباربخشی یک فرایند مبتنی بر ارزیابی درونی و بیرونی برای اطمینان از ارتقای کیفیت برنامه آموزش عالی دانشگاهی است. چنین فرایندی می‌تواند نشان دهد که آیا مؤسسه موردبررسی براساس استانداردهای صادرشده توسط شورای اعتباربخشی آموزش عالی است؟ و آیا فعالیت‌های آن با اهداف اعلام‌شده توسط شورای اعتباربخشی آموزش عالی مطابقت دارد یا خیر [۹، ۱۰].

1. Homepage

2. Higher Education Accreditation (CHEA)

[Downloaded from dsme.hums.ac.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.32598/DSME.10.2.519.1]

جدول ۲. نتیجه اعتباربخشی دانشگاه‌ها و دانشکده‌های کلان منطقه ۶ آمایشی کشور در سال ۸۹۳۱

حوزه	شماره استاندارد	متن استاندارد	نوع استاندارد	دانشگاه/دانشکده علوم‌پزشکی						
				زنجان	قزوین	قم	اراک	البرز	خمین	ساوه
رسالت و اهداف	S۱A۱	مشخص بودن رسالت (Mission) و اهداف دانشگاه و واحدهای تحت پوشش	الزامی	A	A	A	A	B	B	A
	S۲A۱	جامعیت و صراحت رسالت و اهداف تدوین‌شده	الزامی	B	A	A	A	B	B	A
	S۳A۱	وجود سازوکار مشخص برای بررسی میزان تحقق اهداف مؤسسه و واحدهای تحت پوشش	الزامی	B	B	B	A	B	C	A
	S۴A۱	مشارکت دست اندرکاران مؤسسه در تدوین بیانیه رسالت و اهداف	الزامی	B	A	D	A	B	A	A
حوزه مدیریت	S۱A۲	وجود سازوکارهای مناسب برای پایش ساختار سازمانی مؤسسه و پیشنهاد تغییرات لازم	ترجیحی	B	A	A	B	D	D	A
	S۲A۲	وجود سازوکار مدون برای اصلاح فرایندهای تصمیم‌گیری و انجام وظایف مؤسسه	الزامی	C	A	B	A	D	D	A
	S۳A۲	روشن و مکتوب بودن وظایف و حدود اختیارات افراد شاغل در مؤسسه	الزامی	B	A	A	A	B	B	A
	S۴A۲	اهتمام مدیریت دانشگاه به تدوین شیوه‌نامه‌های مناسب برای اجرای نظام‌مند مقررات و وظایف	الزامی	B	A	A	A	B	B	A
	S۵A۲	انتصاب مدیران براساس ملاک‌های روشن	ترجیحی	A	A	A	A	B	D	A
	S۶A۲	وجود نظام ارزشیابی مناسب از عملکرد کارکنان	الزامی	A	A	A	A	B	A	A
	S۷A۲	وجود سازوکار مناسب برای بررسی نتایج طرح‌ها و برنامه‌ها	ترجیحی	A	B	B	D	B	D	D
	S۸A۲	وجود نظام اطلاعات مدیریت (MIS) مناسب در سازمان	الزامی	B	A	B	D	A	D	A
	S۹A۲	مناسب بودن فرایند تخصیص بودجه در دانشگاه	الزامی	B	A	A	A	A	C	A
	S۱۰A۲	وجود سیاست تفویض اختیار در مؤسسه	ترجیحی	A	A	C	A	D	D	D
	S۱۱A۲	آمادگی مؤسسه برای واگذاری وظایف به بخش غیردولتی و کاهش تصدی دولتی	ترجیحی	B	A	B	A	A	D	B
	S۱۲A۲	رضایتمندی خدمت‌گیرندگان از دانشگاه	الزامی	A	B	A	D	B	B	A
	S۱۳A۲	میزان موفقیت مؤسسه در جهت جذب منابع غیردولتی (بنیادها، خیریه‌ها، افراد نیکوکار)	ترجیحی	A	A	A	D	A	D	B
منابع و امکانات	S۱A۳	مناسب بودن فضای فیزیکی جهت انجام امور ستادی مؤسسه	الزامی	A	B	B	A	B	B	B
	S۲A۳	فضاها و امکانات مناسب برای استفاده کارکنان و مراجعان	ترجیحی	B	B	A	A	B	B	A
	S۳A۳	قابل‌دسترس بودن فضای مناسب ورزشی برای مؤسسه	ترجیحی	A	B	A	B	A	D	A
	S۴A۳	در دسترس بودن مهدکودک و کودکستان برای کارکنان و دانشجویان مؤسسه	ترجیحی	B	C	D	A	A	D	D
	S۵A۳	در دسترس بودن وسایل نقلیه عمومی برای کارکنان و دانشجویان (در صورت نیاز)	الزامی	B	A	A	A	A	A	D
	S۶A۳	وجود فضا و امکانات فیزیکی مناسب در دانشکده‌ها	الزامی	B	B	B	B	B	C	B
	S۷A۳	رعایت استانداردهای ایمنی در دانشکده‌ها	الزامی	B	C	A	C	B	B	C
	S۸A۳	مناسب بودن فضای اختصاص داده‌شده به دانشجویان جهت فعالیت‌های انفرادی، گروهی و فوق‌برنامه	ترجیحی	B	B	B	A	B	D	A

[Downloaded from dsme.hums.ac.ir on 2026-11-23]
[DOI: 10.32598/DSME.10.2.519.1]

حوزه	شماره استاندارد	متن استاندارد	نوع استاندارد	دانشگاه/دانشکده علوم‌پزشکی						
				زنجان	قزوین	قم	اراک	البرز	خمین	ساوه
منابع و امکانات	S۹A۳	دسترسی آسان به خدمات تکثیر جهت دانشجویان و هیئت‌علمی	الزامی	A	A	B	A	A	C	A
	S۱۰A۳	وجود امکانات مناسب برای آموزش مهارت‌های عملی به دانشجویان (Skill lab)	الزامی	B	A	B	A	B	C	C
	S۱۱A۳	وجود امکانات و تجهیزات مناسب آزمایشگاهی	الزامی	B	B	B	B	B	B	B
	S۱۲A۳	وجود تسهیلات مناسب برای نگهداری حیوانات آزمایشگاهی	ترجیحی	A	C	B	A	B	D	D
	S۱۳A۳	مناسب بودن امکانات و خدمات کتابخانه دانشکده‌ها و بیمارستان‌های آموزشی تحت پوشش	الزامی	A	A	A	B	B	B	B
	S۱۴A۳	مناسب بودن امکانات و خدمات سیستم اطلاع‌رسانی	الزامی	A	A	A	A	A	B	A
	S۱۵A۳	وجود خوابگاه‌های دانشجویی با امکانات مناسب	الزامی	B	A	B	A	B	C	B
آموزش کارکنان	S۱A۴	وجود منابع مناسب برای آموزش کارکنان	الزامی	A	A	B	A	A	D	D
	S۲A۴	وجود سیستم اطلاعات آموزش کارکنان	الزامی	A	A	B	A	A	D	A
	S۳A۴	وجود برنامه مناسب برای آموزش کارکنان	الزامی	A	A	B	B	B	A	D
هیئت علمی	S۱A۵	وجود خط‌مشی مناسب برای استخدام اعضاء هیئت‌علمی	الزامی	A	A	A	B	B	A	B
	S۲A۵	مناسب بودن ترکیب، توزیع و تعداد اعضای هیئت‌علمی در مؤسسه	الزامی	A	A	A	B	A	B	B
	S۳A۵	وجود سیستم مناسب برای ارزشیابی و ارتقای اعضای هیئت‌علمی	الزامی	A	B	A	A	A	A	A
	S۴A۵	وجود سیستم اطلاعات مناسب درمورد اعضای هیئت‌علمی	ترجیحی	A	A	A	A	D	D	A
	S۵A۵	وجود سازوکار مشخص برای آموزش مستمر اعضاء هیئت‌علمی	الزامی	A	A	A	A	A	A	A
	S۶A۵	مشخص بودن برنامه فعالیت اعضای هیئت‌علمی	الزامی	A	A	A	A	B	A	A
خدمات دانشجویی	S۱A۶	ارائه خدمات ضروری به دانشجویان	الزامی	A	A	A	A	A	C	A
	S۲A۶	ارائه خدمات فوق برنامه مناسب	ترجیحی	A	A	A	B	B	B	B
	S۳A۶	مشارکت دانشجویان در امور دانشجویی	الزامی	A	A	B	B	A	A	A
	S۴A۶	رسیدگی به امور انضباطی دانشجویان	الزامی	A	A	B	A	B	A	B
پژوهشی	S۱A۷	برنامه ریزی، هدایت و نظارت بر فعالیت‌های پژوهشی	الزامی	A	A	A	A	A	A	A
	S۲A۷	توجه به گسترش کمی و کیفی طرح‌های پژوهشی	ترجیحی	A	B	A	A	A	A	B
	S۳A۷	وجود سیستم کارآمد ارتباط حوزه پژوهش مؤسسه با بخش خدمات و صنعت	ترجیحی	A	A	A	B	A	D	D
	S۴A۷	سامان‌یافتگی انتشار آثار علمی مؤسسه	الزامی	A	A	A	A	A	A	A
	S۵A۷	سامان‌یافتگی نحوه برگزاری همایش‌ها	الزامی	B	A	A	A	A	D	D
	S۶A۷	برنامه‌ریزی برای استفاده گسترده اعضای هیئت علمی از فرصت‌های مطالعاتی و سفرهای علمی	الزامی	A	B	A	C	B	B	D
	S۷A۷	برنامه‌ریزی مناسب گسترش روابط با مراکز علمی خارج کشور	ترجیحی	B	B	A	C	B	D	D
	S۸A۷	وجود مراکز تحقیقاتی سازمان‌یافته و کارآمد	ترجیحی	A	C	A	A	A	B	D
	S۹A۷	برنامه‌ریزی مؤسسه برای توسعه نوآوری و اختراعات	ترجیحی	A	A	A	B	A	D	B

[Downloaded from dsme.hums.ac.ir on 2026-11-23]
[DOI: 10.32598/DSME.10.2.519.1]

حوزه	شماره استاندارد	متن استاندارد	نوع استاندارد	دانشگاه/دانشکده علوم‌پزشکی						
				زنجان	قزوین	قم	اراک	البرز	خمین	ساوه
پژوهشی	S۱۰A۷	مدیریت مناسب پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی	الزامی	A	A	A	A	A	D	D
	S۱۱A۷	حمایت نظام‌یافته از فعالیت‌های پژوهشی دانشجویان	الزامی	A	B	A	A	A	A	A
آموزش دانشجو	S۱A۸	مشخص بودن برنامه‌های درسی	الزامی	A	B	A	A	A	A	A
	S۲A۸	پشتیبانی از شیوه‌های فعال و مناسب تدریس	الزامی	B	A	A	A	B	B	A
	S۳A۸	ارزشیابی منظم برنامه‌های درسی	ترجیحی	A	A	B	A	C	D	A
	S۴A۸	وجود سیستم کارآمد و پاسخ‌گو در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانشجویان در دروس نظری	ترجیحی	A	A	A	A	B	A	A
	S۵A۸	وجود سیستم کارآمد و پاسخ‌گو در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانشجویان در دروس عملی و بالینی	ترجیحی	A	A	A	A	A	B	A
	S۶A۸	ارائه خدمات مشاوره و راهنمایی تحصیلی به دانشجویان	الزامی	A	B	B	B	A	B	A
	S۷A۸	توجه ویژه به حل مشکلات آموزشی مؤسسه ازطریق تحقیقات	ترجیحی	A	B	D	B	A	D	D
	S۸A۸	مناسب بودن ارائه خدمات آموزشی	الزامی	A	A	A	A	A	A	A
	S۹A۸	استفاده از ظرفیت مازاد دانشگاه برای ارائه دوره‌های آزاد و شبانه	ترجیحی	A	A	D	A	D	D	D
	S۱۰A۸	توجه برنامه‌ریزی‌شده به دانشجویان ممتاز و مستعد	ترجیحی	A	D	A	A	A	D	A

A: انطباق کامل، B: نسبتاً کامل، C: تا حدودی انطباق دارد ـ عدم انطباق، D: عدم ارائه مستندات

در سال‌های اخیر درخواست برای تحصیل در دانشگاه‌های علوم‌پزشکی جمهوری اسلامی ایران از سوی کشورهای همسایه به‌طور چشمگیری افزایش یافته است. در جمهوری اسلامی ایران اعتباربخشی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در پاسخ به نیاز سلامت جامعه، حرکت علمی به‌سوی توسعه استانداردهای بین‌المللی آموزش پزشکی و شناسایی پتانسیل‌های موجود در دانشگاه‌های علوم‌پزشکی طراحی شده است. حفظ و ارتقای کیفیت آموزش‌پژوهش و ارائه خدمات همواره از دغدغه‌های اصلی دانشگاه‌ها و وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی بوده است. در این راستا اعتباربخشی مؤسسه‌ای به‌منظور ارزشیابی کیفیت خدمات حیطه‌های مختلف اعم از آموزشی و خدماتی به کار گرفته می‌شود. مصوبه سیاست‌ها و ضوابط اجرایی آمایش آموزش عالی در عرصه سلامت در جمهوری اسلامی ایران در جلسه ۷۶۲ مورخ ۸ اردیبهشت ۱۳۹۴ شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسید و توسط ریاست‌جمهوری به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ابلاغ شد. تدوین برنامه تحول و نوآوری در آموزش علوم‌پزشکی در ۳ گام صورت گرفت: خلاصه‌سازی اسناد بالادستی نظام در حوزه آموزش، تدوین برنامه جامع آموزش عالی سلامت و تدوین بسته‌های تحول و نوآوری در آموزش علوم‌پزشکی (مصوب معاونت آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، مهرماه ۱۳۹۴). طراحی و اجرای برنامه اعتباربخشی مؤسسه‌ای دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم‌پزشکی برعهده دبیرخانه شورای گسترش دانشگاه‌های علوم‌پزشکی کشور است که با همکاری دبیرخانه‌های حوزه آموزش و دانشگاه‌های علوم‌پزشکی و خدمات بهداشتی‌درمانی کشور محقق می‌شود.

اهداف مهم بسته اعتباربخشی مؤسسه‌ای، نظام‌مند کردن فرایند نظارت و ارزیابی دانشگاه‌های علوم‌پزشکی با استفاده از طراحی و اجرای برنامه اعتباربخشی مؤسسه‌ای و تضمین و ارتقای مستمر کیفیت در دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم‌پزشکی است. به‌طور خلاصه، ۳ مرحله مهم در فرایند اعتبارسنجی عبارت‌اند از: ایجاد استانداردها و معیارها، بازرسی توسط تیم متخصص از سازمان اعتباربخشی و انتشار تصمیم برای اعطای اعتبار یا عدم اعتبار. ارزیابی اصلی اعتبارسنجی با خود ارزیابی دانشگاه آغاز می‌شود. برای این منظور، دانشگاه می‌تواند از مدل‌ها و فرم‌های ارزیابی خود و یا از مدل‌ها و فرم‌های پیشنهادی مؤسسه معتبر استفاده کند. سپس مستندات خودارزیابی به سازمان اعتباربخشی ارسال می‌شود. سازمان اعتباربخش مستندات و مدارک خودارزیابی را در تیم کارشناسی خود بررسی می‌کند و برای تأیید صحت محتوای آن مطابق با برنامه زمان‌بندی از پیش تعیین‌شده و توافق‌شده با دانشگاه، از دانشگاه بازدید و با کارکنان، دانشجویان، مدیران و اعضای هیئت‌علمی مصاحبه می‌کند. درنهایت با ارائه گزارشی از نتایج خودارزیابی و مشاهدات تیم ارزیابان، تصمیم اعطای امتیاز

[Downloaded from dsme.hums.ac.ir on 2026-11-23]
[DOI: 10.32598/DSME.10.2.519.1]

اعتباربخشی به دانشگاه اخذ و رسماً به دانشگاه ابلاغ می‌شود. در فاصله میان بازدید از دانشگاه تا اعلام نتیجه اعتباربخشی، فرصتی وجود دارد تا دانشگاه بر روی رهنمودهای ارتقا، نقاط ضعف و کاستی‌هایی که از سوی سازمان اعتباربخش اعلام شده هرچه بیشتر توجه کند، آن‌ها را برطرف و مجدداً آمادگی خود را جهت بازدید مجدد ارزیابان اعلام کند.

توجه به این نکته ضروری است که اعتباربخشی فرایندی مداوم است و تمامی ابعاد دانشگاه را دربر می‌گیرد. خودارزیابی در سازمان راه‌حلی کلیدی برای بهبود عملکرد در سازمان و ارتقای فرایندهای آکادمیک است. تلاش برای دستیابی به استانداردهای اعتباربخشی به ارتقای کیفیت،افزایش کارایی و اثربخشی خدمات، کاهش هزینه‌های غیرضروری و افزایش بهره‌وری مؤسسات آموزش عالی منجر می‌شود. از جمله مزیت‌های اعتباربخشی، ارتقا و بهبود سطح آموزش، در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و به راه افتادن فرایندهای ارزشیابی درونی است [۸].

این پروژه با اجرای مانور ارزیابی بیرونی (شبیه‌سازی ارزیابی وزارتی) و تحلیل کیفی، شامل بررسی فرم‌های خودارزیابی و ارائه بازخورد به دانشکده‌ها و معاونت‌ها با هدف آماده‌سازی و بررسی دقیق وضعیت دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم‌پزشکی کلان منطقه ۶ آمایشی کشور انجام شد. رسیدن به سطح استانداردهای لازم و مشارکت جامع اعضای هیئت‌علمی و کارکنان در امر برنامه‌ریزی و ارزشیابی از مهم‌ترین اهداف اجرای مانور اعتباربخش در دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم‌پزشکی کلان منطقه ۶ آمایشی کشور بود. اعتباربخشی فرایندی است که به موجب آن نهادهای نظارتی دولتی به‌طور رسمی معیارها و استانداردهای آموزشی را در یک مؤسسه ارزیابی می‌کنند. این فرایند شامل جمع‌آوری داده‌ها درمورد جنبه‌های مختلف مؤسسه آموزشی و تصمیم‌گیری درمورد انطباق با استانداردهاست. این امر در درجه اول برای اطمینان از کیفیت آموزش موردنیاز برای دانشجویان و همچنین تضمین وجود استانداردها و حداقل ضروریات لازم در دانشگاه‌های علوم‌پزشکی است [۱۱]. الگوی اعتباربخشی بر مبنای خودارزیابی و ارزیابی بیرونی انجام می‌شود [۱۲].

در بیشتر کشورهای توسعه‌یافته برنامه‌های تضمین کیفی خاصی برای ارزیابی تعالی آموزش علوم‌پزشکی وجود دارد. اعتباربخشی مؤسسه‌ای فرایند خودارزیابی مبتنی بر استانداردها در جهت تضمین و بهبود کیفیت آموزش در یک مؤسسه یا دانشگاه است. در چنین فرایندی می‌توان مشخص کرد آیا مؤسسه بر پایه اهداف از پیش تعیین‌شده حرکت می‌کند یا خیر [۱]. اعتباربخشی مؤسسه‌ای فرایندی است که توسط کارشناسان آموزش‌دیده و با استفاده از مجموعه معیارها و استانداردهای از پیش تعیین‌شده انجام می‌شود و اصلی‌ترین هدف آن ارتقا و تضمین کیفیت آموزش موردنیاز برای پرورش فارغ‌التحصیلان کارآمد است [۲]. اعتباربخشی فرایندی است که توسط کارشناسان آموزش‌دیده و با استفاده از مجموعه معیارها و استانداردهای از پیش تعیین‌شده انجام می‌شود و اصلی‌ترین هدف آن ارتقا و تضمین کیفیت آموزش موردنیاز برای پرورش فارغ‌التحصیلان کارآمد است [۳].

علاوه‌براین اعتبارسنجی ضمن پاسخگویی هم‌زمان به نیازهای جامعه به بهبود و تضمین کیفیت آموزش در دانشگاه‌های کشور منجر خواهد شد. خودارزیابی مدام به‌عنوان یکی از سازوکارهای مؤثر در بهبودکمیت و کیفیت آموزش و دستیابی به آرمان‌ها و توسعه دانشگاه‌ها محسوب می‌شود. با ارزیابی درون‌مؤسسه‌ای نقاط ضعف و قوت سیستم آموزشی تعیین و با تحلیل نتایج، درباره آن‌ها قضاوت می‌شود. در این روش می‌توان با استفاده از نتایج، در جهت رسیدن به راهکارهای مناسب و مؤثر در بهبود کیفیت، باتوجه‌به استانداردها گام‌های مؤثری برداشت [۱۳]. خودارزیابی مدام به‌عنوان یکی از سازوکارهای مؤثر در بهبود کمیت و کیفیت آموزش و دستیابی به آرمان‌ها و توسعه دانشگاه‌ها محسوب می‌شود.

با ارزیابی درون‌مؤسسه‌ای نقاط ضعف و قوت سیستم آموزشی تعیین و با تحلیل نتایج، درباره آن‌ها قضاوت می‌شود. در این روش می‌توان با استفاده از نتایج در جهت رسیدن به راهکارهای مناسب و مؤثر در بهبود کیفیت باتوجه‌به استانداردها گام‌های موثری برداشت [۱۴]. در اعتبارسنجی بیرونی، یک مؤسسه خارجی سازمانی را براساس استانداردهای کیفیت از پیش تعیین‌شده ارزیابی می‌کند و پس از بازدید رسمی ارزیابان از مؤسسه، سازمان اعتباربخشی تصمیم می‌گیرد که اعتبار را به سازمان اعطا کند یا خیر [۱۵].

پرسنل توانمند و سیستم کارآمد از الزامات اساسی برای ارائه سطح قابل‌قبول خدمات بهداشتی در یک جامعه هستند. بنابراین اعتباربخشی ازجمله طرح‌های تضمین کیفیت و تعالی آموزش در زمینه‌های علوم‌پزشکی در اکثر کشورهای پیشرفته محسوب می‌شود. در سیستم اعتباربخشی ایران برخی از سنجه‌های اعتباربخشی مؤسسه‌ای مبهم و غیرشفاف نوشته شدند و نیاز به ویراستاری دارند. به‌دلیل روان و قابل‌فهم نبودن متن برخی از استانداردهای اعتباربخشی مؤسسه‌ای و نبود الگوی یکسان ازجمله نحوه مستندسازی و همچنین نبود آیین‌نامه و دستورالعمل‌های لازم جهت پیاده‌سازی استانداردها و عدم ابلاغ آن به مراکز دانشگاهی، الگوهای سلیقه‌ای و غیراستاندارد در بین مراکز دیده می‌شود که به سردرگمی کارشناسان اعتباربخشی منجر شده است.

در آغاز این مطالعه، تقریباً تمام کارشناسان اعتباربخشی در درک استانداردهای اعتباربخشی، درجه‌ای از عدم قطعیت را تجربه کردند. علاوه‌براین، برخی از کارشناسان به این نتیجه رسیدند که بعضی از استانداردها دارای چندین مفهوم هستند و به دستورالعمل و قواعد مختلف اشاره دارند. به این ترتیب بسیاری از

[Downloaded from dsme.hums.ac.ir on 2026-11-23]
[DOI: 10.32598/DSME.10.2.519.1]

استانداردها بسیار گسترده‌تر از آن چیزی بودند که در نگاه اول به نظر می‌رسیدند. استانداردهای واحد ارزیابی و مرکز اعتباربخشی برای هر کشور و منطقه ممکن است متفاوت باشند.

در بسیاری از کشورها، تضمین کیفیت در آموزش عالی براساس استانداردهای ملی، ممکن است توسط یک وزارتخانه دولتی و یا خارج از ساختار دولتی انجام شود (برای مثال در آمریکا چنین سیستمی وجود دارد). برخی از سیستم‌های اعتباربخشی مؤسسه‌ای بیشتر متمرکز بر تضمین کیفیت (انطباق با استانداردها) هستند، درحالی‌که برخی دیگر بیشتر به بهبود کیفیت توجه دارند. در ایالات متحده، هم توجه به انطباق و هم بهبود وجود دارد [۱۶].

در ایران تعداد زیاد استانداردها در اجرای صحیح استانداردها در مؤسسه اختلال وارد می‌کند. تعداد زیاد سنجه‌ها به توجه مدیران و کارکنان به تهیه مستندات و ایجاد ساختارهای لازم ولو به‌صورت ظاهری منجر می‌شود و درزمینه ارتقای فرایندهای کاری و اصلاح مشکلات، کار کمتری انجام می‌شود. درنتیجه، پیامدهای خوبی حاصل نخواهد شد. از طرف دیگر، وقت زیادی از ارزیابان صرف بررسی ساختارها و مستندات می‌شود. درنتیجه فرایند ارزیابی توسط ارزیابان به‌طور کامل انجام نخواهد شد. کپی‌برداری از استانداردهای اعتباربخشی سایر کشورها نمی‌تواند مبنای مناسبی برای تدوین استانداردهای اعتباربخشی سازمان‌های بهداشتی و درمانی یک کشور باشد. برخی از استانداردها نیاز به ویرایش دارند و باید با دقت مطالعه شوند تا تصمیم‌گیری شود که کدام ویرایش استانداردها در شرایط فعلی مناسب کشور ایران است. هر مجموعه‌ای از استانداردها که توسط سازمان‌های اعتباربخشی مؤسسه‌ای مسئول استفاده می‌شود، باید به اندازه کافی انعطاف‌پذیر و دقیق باشد. علاوه‌براین آن‌ها باید به‌وضوح نوشته شوند، نسبتاً ساده برای اجرا، به‌طور مداوم قابل‌اجرا و قابل‌اندازه‌گیری باشند. محتوای استانداردهای باید به‌طور مرتب مورد بازنگری قرار گیرد تا باتوجه‌به رشد و توسعه علم و تکنولوژی علوم‌پزشکی به‌روز باشند.

تفاوت سلیقه‌های ارزیابان در بررسی استانداردها به عدم اجرای صحیح اعتباربخشی مؤسسات منجر خواهد شد. بنابراین باید ارزیابان وزارتی و ارزیابان درون‌دانشگاهی آموزش‌های لازم را دیده باشند. تفاوت دیدگاه‌های ارزیابان، چالشی بزرگ برای مؤسسات ایجاد می‌کند. حدود ۸۰ کشور جهان دارای سیستم اعتباربخشی مؤسسات درمانی هستند. اگرچه اعتباربخشی در ابتدا به‌صورت اختیاری و توسط بخش خصوصی شروع شد، در حال حاضر باتوجه‌به نتایج مثبت به‌دست‌آمده و هزینه بالای انجام آن بیشتر به سمت دولتی و اجباری شدن پیش می‌رود. در اجرای صحیح اعتباربخشی به مؤسسات آموزش عالی، باید به آموزش و توانمندسازی ارزیابان اعتباربخشی در زمینه‌های درک و تفسیر استانداردها (دانش درزمینه استانداردها)، فرایند ارزیابی و اندازه‌گیری عملکرد، بهبود مستمر کیفیت، مهارت‌های ارتباطی، تکنیک‌های مشاوره، شیوه‌های مصاحبه، مهارت‌های مشاهده، ممیزی و بررسی مستندات، فنون گزارش‌نویسی و اصول اخلاقی ارزیابان و کار تیمی اهمیت ویژه‌ای داده شود. توانمندسازی ارزیابان وزارتی و درون‌دانشگاهی نقش بسزایی در دستیابی به اهداف اعتباربخشی دارد.

اگر بهترین استانداردها و مناسب‌ترین روش اعتباربخشی را هم داشته باشیم، اما ارزیابان اعتباربخشی از دانش و مهارت لازم برخوردار نباشند، نتیجه‌ای حاصل نخواهد شد. بنابراین آموزش‌های لازم در زمینه‌های درک و تفسیر استانداردها (دانش درزمینه استانداردها)، فرایند ارزیابی و اندازه‌گیری عملکرد، بهبود مستمر کیفیت، مهارت‌های ارتباطی، تکنیک‌های مشاوره، شیوه‌های مصاحبه، مهارت‌های مشاهده، ممیزی و بررسی مستندات، فنون گزارش نویسی، اصول اخلاقی ارزیابان، کار تیمی و کار گروهی و تعامل در تیم و کار با سامانه الکترونیک اعتباربخشی ضروری است. در انتخاب ارزیابان باید دقت کافی به عمل آورد. انتخاب ارزیابان باید براساس شرح وظایف و شرایط احراز مربوطه صورت گیرد. ارزیاب باید به‌طور عملی در حوزه مربوطه از تجربه کافی برخوردار باشد. تجربه کاری به ارزیاب کمک می‌کند که بتواند ارتباط بهتری با ارزیابی‌شونده برقرار کند و اعتمادبه‌نفس بالایی داشته باشد. تعداد زیاد افراد و محدودیت هماهنگی بین آن‌ها اعمال سلیقه را افزایش می‌دهد. با کاهش تعداد سنجه‌ها، به‌راحتی می‌توان آموزش‌های لازم و کافی را در اختیار ازریابان قرار داد و آن‌ها را توانمند کرد.

نتیجه‌گیری

شناسایی نقاط ضعف و قوت دانشگاه‌ها و دانشکده‌های کلان منطقه ۶ آمایشی کشور، گامی به سوی بهبود شرایط موجود و ارتقای کیفیت متناسب با انتظارات جامعه از آموزش عالی است. همچنین ارتقای کیفیت آموزشی و پژوهشی و رسیدن به استانداردهای مطلوب در سطح دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم‌پزشکی کلان منطقه ۶ آمایشی کشور اصلی‌ترین اهداف خودارزیابی و مشابه‌سازی ارزیابی بیرونی در این پروژه بود. در این مطالعه سعی شد با ایجاد فرهنگ سازمانی مناسب در جهت ایجاد سیستم پذیرش خطا و افزایش کیفیت خدمات در جهت اجرایی کردن برنامه اعتباربخشی مؤسسه‌ای گامی برداشته شود. دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم‌پزشکی کلان منطقه ۶ آمایشی کشور برای رسیدن به سطح ایدئال در تمامی استانداردهای لازم و بهبود کیفیت آموزش پزشکی، باید زیرساخت‌های پژوهشی، آموزشی لازم را فراهم کنند و تمامی پرسنل دانشگاهی با استانداردهای اعتباربخشی آشنا شوند. همچنین دانشگاه‌های کلان منطقه می‌باید در راستای رسیدن به حد مطلوب استانداردهای وزارتی گام‌های مؤثرتری بردارند.

[Downloaded from dsme.hums.ac.ir on 2026-11-23]
[DOI: 10.32598/DSME.10.2.519.1]

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

مطالعه حاضر برگرفته از پروژه «اعتباربخشی» در قالب اعتباربخشی مؤسسه‌ای و به‌صورت پژوهش کیفی می‌باشد و دارای کد درج‌شده در سامانه سمات با شماره A-12-973-11 و کد اخلاق IR.ZUMS.REC.1398.218 از دانشگاه علوم پزشکی زنجان است. جمع‌آوری داده‌ها مطابق با اصول اخلاق پژوهش شامل بیان اهداف مطالعه و ثبت نتایج باتوجه‌به مستندات و بازدید میدانی از دانشگاه‌ها و دانشکده‌های کلان منطقه رعایت شده است.

حامی مالی

حامی مالی این مطالعه دانشگاه علوم پزشکی زنجان بود.

مشارکت‌نویسندگان

مجری: علیرضا عبدانی‌پور؛ طراح و برنامه‌ریزی طرح: علیرضا عبدانی‌پور و فرهاد رمضانی بدر؛ تحلیل آماری: علی نوروزی؛ مشاور و هماهنگ‌کننده بازدیدها: مهدی قائمی.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان این مطالعه تعارض منافع ندارد.

تشکر و قدردانی

از تمامی مسئولین و کارشناسان محترم دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی منطقه ۶ کشور که ما را در انجام این پروژه یاری کردند تقدیر و تشکر می‌شود.

[Downloaded from dsme.hums.ac.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.32598/DSME.10.2.519.1]

References

[1] No Author. International standards in medical education: assessment and accreditation of medical schools'--educational programmes. A WFME position paper. The executive council, The World Federation for Medical Education. Med Educ. 1998; 32(5):549-58. [DOI:10.1046/j.1365-2923.1998.00302.x] [PMID]

[2] MacCarrick GR. A practical guide to using the World Federation for Medical Education (WFME) standards. WFME 1: Mission and objectives. Ir J Med Sci. 2010; 179(4):483-7. [DOI:10.1007/s11845-010-0541-z] [PMID]

[3] Haghdoost A, Momtazmanesh N, Shoghi F, Mohagheghi M, Mehrolhassani M. Accreditation the education development centers of medical-sciences universities: Another step toward quality improvement in education. Iran J Public Health. 2013; 42(Supple1):134-40. [PMID] [PMCID]

[4] Cueto J Jr, Burch VC, Adnan NA, Afolabi BB, Ismail Z, Jafri W, et al. Accreditation of undergraduate medical training programs: Practices in nine developing countries as compared with the United States. Educ Health. 2006; 19(2):207-22. [DOI:10.1080/13576280600783570] [PMID]

[5] van Zanten M, Norcini JJ, Boulet JR, Simon F. Overview of accreditation of undergraduate medical education programmes worldwide. Med Educ. 2008; 42(9):930-7. [DOI:10.1111/j.1365-2923.2008.03092.x] [PMID]

[6] Yousefy A, Changiz T, Yamani N, Zahrai RH, Ehsanpour S. Developing a holistic accreditation system for medical universities of the Islamic Republic of Iran. East Mediterr Health J. 2009; 15(3):747-56. [DOI:10.26719/2009.15.3.747] [PMID]

[7] Shamsi Gooshki E, Pourabbasi A, Akbari H, Rezaei N, Arab Kheradmand A, Kheiry Z, et al. Internationalization of medical education in Iran: A way towards implementation of the plans of development and innovation in medical education. J Adv Med Educ Prof. 2018; 6(1):43-48. [PMID] [PMCID]

[8] Yong PL, Saunders RS, Olsen L. The healthcare imperative: Lowering costs and improving outcomes. Washington: National Academies Press; 2010. [Link]

[9] Arnold SD, Kozel CT, Velarde LD. Recommendations for evaluating accreditation guideline outcomes assessment methods for accredited environmental health programs in the United States. J Environ Health. 2004; 67(1):22-6. [Link]

[10] Springer AE, Evans AE. Assessing environmental assets for health promotion program planning: A practical framework for health promotion practitioners. Health Promot Perspect. 2016; 6(3):111-8. [DOI:10.15171/hpp.2016.19] [PMID] [PMCID]

[11] Schwill S, Kadmon M, Hahn EG, Kunisch R, Berberat PO, Fehr F, et al. The WFME global standards for quality improvement of postgraduate medical education: Which standards are also applicable in Germany? Recommendations for physicians with a license for postgraduate training and training agents. GMS J Med Educ. 2022; 39(4):Doc42. [DOI:10.3205/zma001563] [PMID] [PMCID]

[12] Gharibi F, Tabrizi JS. Development of an accreditation model for health education and promotion programs in the Iranian primary healthcare system: A Delphi study. Health Promot Perspect. 2018; 8(2):155-62. [DOI:10.15171/hpp.2018.20] [PMID] [PMCID]

[13] Azila NM, Tan CP. Accreditation of medical schools: The question of purpose and outcomes. Med J Malaysia. 2005; 60(Suppl D):35-40. [PMID]

[14] Blouin D, Tekian A, Kamin C, Harris IB. The impact of accreditation on medical schools' processes. Med Educ. 2018; 52(2):182-91. [DOI:10.1111/medu.13461] [PMID]

[15] Braithwaite J, Westbrook J, Pawsey M, Greenfield D, Naylor J, Iedema R, et al. A prospective, multi-method, multi-disciplinary, multi-level, collaborative, social-organisational design for researching health sector accreditation [LP0560737]. BMC Health Serv Res. 2006; 6:113. [DOI:10.1186/1472-6963-6-113] [PMID] [PMCID]

[16] Serpico K. Making metrics meaningful: How human research protection programs can efficiently and effectively use their data. Ethics Hum Res. 2021; 43(5):26-35. [DOI:10.1002/eahr.500102] [PMID]

[Downloaded from dsme.hums.ac.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.32598/DSME.10.2.519.1]